

Gary Woolley

DEVELOPING LITERACY IN THE PRIMARY CLASSROOM

London: SAGE Publications Ltd,
2014, 248 str.

Gary Woolley viši je predavač na Sveučilištu Sunshine Coast u Australiji s dugogodišnjim iskustvom rada u osnovnoj školi. Jedno od područja njegova profesionalnog djelovanja vezano je za pomoć učenicima s obrazovnim teškoćama, posebice u području čitanja s razumijevanjem. Sudjelovao je u nekoliko nacionalnih istraživačkih projekata koji su se bavili pismenošću, a 2007. godine ga je australska udruga učitelja posvećena radu s djecom s teškoćama, Learning Difficulties Australia, nagradila za izniman doprinos u polju pismenosti i učenju djece s teškoćama. Dobitnik je i nagrade Outstanding Early Career Researcher za doprinos istraživačkom radu na sveučilištu Griffith.

Knjiga *Developing Literacy in the Primary Classroom* (*Razvijanje pismenosti u osnovnoj školi*) podastire cjelovit uvid u razvoj i važnost pismenosti u osnovnoj školi u vrijeme novih tehnologija i društvenih alata namijenjenih učenju i poučavanju. Knjiga je podijeljena na dvanaest pregledno i ujednačeno strukturiranih poglavlja. Na početku svakog poglavlja istaknuti su ključni problemi koji se nadalje razmatraju dok su na kraju poglavlja zaključci, pitanja namijenjena diskusiji, prijedlozi za grupne i individualne aktivnosti koji mogu poslužiti za usustavljanje sadržaja te popis recentne literature. Razmatranja su popraćena rezultatima međunarodnih suvremenih istraživanja, tabličnim prikazima, opisima nastavne prakse i pitanjima koja navode čitatelja na analizu i evaluaciju pročitanog.

Uvodni dio knjige upućuje na promišljanje o važnosti i ulozi pismenosti u današnjem svijetu. Pismenost kao temelj svih spoznaja nije samo važna za napredak i razvoj individue nego se u širem kontekstu odnosi na razvoj kulturnog, socijalnog i ekonomskog aspekta pojedine nacije.

U prvom poglavlju, naslovljenom *What is Literacy in Today's World? (Što je pismenost u današnjem svijetu?)*, autor se bavi pitanjem pismenosti u kontekstu suvremenog svijeta ističući pojam globalizacije te znanstvena i tehnološka dostignuća. Globalizacija je imala značajan utjecaj na brzinu promjena u kulturi, jeziku, vrstama komunikacije kao i u načinima ljudskog razmišljanja i djelovanja. Znanstvena i tehnološka dostignuća dala su veliko značenje razvoju multimedije i informacijskih tehnologija.

Drugo poglavlje, *Language Learning: The Foundation for Literacy* (*Učenje jezičnog izražavanja: temelj pismenosti*), odnosi se na razvoj dječjeg jezika (govora). Učenje govora razvija se od jednostavnih i generalnih oblika te ide prema kompleksnijim i specifičnim pojmovima. S vremenom, dječji se govor razvija i postaje sličan govoru odraslih osoba koje se nalaze u njegovoj blizini. Tražeći smisao u govoru koji čuju oko sebe, djeca stvaraju određene hipoteze koje se zatim pretvaraju u pravila koja se potom testiraju putem reakcija odraslih u njihovom okruženju. Autor zaključuje da je struktura dječjeg govora produkt nepovezanih predložaka, iskustava, socijalne interakcije i uvjeta koji će promovirati učenje govora u učionici.

U trećem poglavlju, naslovljenom *Reading* (*Čitanje*), raspravlja se o značenju te razlikama između izgovorene i zapisane riječi. U suvremeno doba, većina onog što djeca čitaju prikazana je u digitalnom obliku. Čitajući na taj način prikazane tekstove djeca razvijaju multitasking, vještinu koja podrazumijeva uspješno obavljanje više radnji u isto vrijeme odnosno simultano povezivanje i primanje informacija kombiniranjem teksta, slika, animacije, videa, zvuka i glazbe. Autor navodi primjer djevojčice Jesice koja piše domaći uradak pred računalom raspravljajući

jući sa svojom prijateljicom o matematičkom zadatku putem mobilnog telefona. Istovremeno djevojčica u drugom uhu ima slušalicu i sluša glazbu sa svog iPod-a te tipka poruke na svom e mailu i Facebook stranici. Autor potiče učitelje da uključe neke forme multitaskinga u poučavanje djece čitanju, a kao najjednostavniji i najprihvatljiviji primjer navodi zvučne zapise koji prate elektronički tekst i na taj način olakšavaju proces učenja čitanja.

Četvrto poglavlje, *Listening, Speaking, Viewing and Acting (Slušanje, govorenje, promatranje i djelovanje)*, govori o zadaći učitelja koja se odnosi na poticanje razvoja vještina slušanja, govorenja, promatranja i djelovanja. Tradicionalno, te su se vještine poučavale kao odvojeni procesi, no u suvremeno doba sve je važnije poučavati djecu kombinirajući navedene vještine. One se međusobno prožimaju i nadopunjuju, a koristan alat koji ih sve objedinjuje je interaktivna „bijela ploča”, koja sve češće zamjenjuje tradicionalno pisanje kredom po ploči. Njene mogućnosti su mnogobrojne, između ostalog, olakšava poučavanje čitanju. Primjerice, na bijeloj ploči može se prikazati, listati i čitati velika slikovnica koja će zaokupiti pozornost cijelog razreda, a nadalje poslužiti kao poticaj za jezično i pisano izražavanje te dramski izraz. Pisani uradci učenika mogu se skenirati, potom prikazati na bijeloj ploči te nakon toga zajednički čitati, analizirati i korigirati. Osim toga, bijela ploča je iznimno korisna u slučajevima kada se djeci pokušavaju objasniti teži ili apstraktni koncepti koje će u ovom slučaju moći bolje razumjeti kroz snažan vizualni doživljaj.

U petom poglavlju, *Writing, Designing, Filming and Web 2.0 Tools (Pisanje, dizajniranje, snimanje i web 2.0. alati)*, autor se posvetio razumijevanju procesa pisanja, razvoju odgovarajućih nastavnih pristupa i strategija koje potiču motivaciju za pisanjem i razvoj samostalnog pisanja. Osim samog procesa pisanja, u poglavlju je dat fokus na dizajn, snimanje i web 2.0 alate, koji su u suvremenom svijetu povezani s procesom pisanja. Kao najbolji primjer tradicionalne motivacije za pisanjem preporučuju se susreti s autorima knjiga ili posjeti lokalnim knjižnicama. Autor navodi da u današnje vrijeme ne smijemo zaboraviti na poučavanje pisanja rukopisnim pismom koje podrazumijeva kombinaciju kognitivnih i fizičkih operacija važnih za razvoj djeteta. S druge stra-

ne nije moguće odvojiti pisanje od suvremenih formi izražavanja poput snimanja video filmova, ilustracija, komunikacije putem bloga, Facebooka, e-maila i slično. Ovakav oblik komunikacije nije dostupan svim učenicima stoga je individualizacija pri kreiranju nastavnog procesa neophodna. Autor također ističe da je pisanje, u kojem god obliku, kompleksan proces koji uključuje elemente dizajna, dizajniranja i redizajniranja (Yelland, 2008.)

Šesto poglavlje, *Children's Literature (Dječja literatura)*, donosi naglasak na vrste dječje literature različitih formi, stilova i žanrova pri čemu valja podjednako obratiti pozornost na vizualne i na literarne efekte. Različita dječja literatura (mitovi, legende, bajke, basne, biografije, autobiografije, informacijski tekstovi i sl.) ima moć koja ne samo da zabavlja i okupira dječji um, već u njima budi i razvija emocije te spoznaje o svijetu u kojem žive. Još jednom se posebno ističe današnji multimedijalni svijet u kojem se dječja literatura značajno razlikuje od tradicionalne. Video uradci, interaktivne knjige i slikovnice, internet stranice te čak i video igre danas su sve češće dio dječje literature. Autor naglašava potrebu razvoja kritičkog mišljenja u interakciji učenika s različitim tekstovima.

Reading comprehension (Čitanje s razumijevanjem), naslov je sedmog poglavlja koje razmatra varijable koje utječu na čitanje s razumijevanjem. Razumijevanje pročitane teksta ovisi o prethodnom iskustvu učenika, prirodi teksta, uputama i zadacima koji su vezani za tekst. Pod utjecajem je socijalno-kulturnog konteksta koji daje značenje svakoj literarnoj aktivnosti. Razvijene vještine automatskog dekodiranja i prepoznavanja riječi omogućuju čitatelju da se fokusira na značenje pročitane. Kao vrlo važnu aktivnost koja pospješuje čitanje s razumijevanjem, autor ističe *Cloze activities* (*Cloze vježbe*) o kojima prvi piše W.L. Taylor (1953.). *Cloze vježbe* su vrlo popularne diljem svijeta i omogućuju učenicima da razviju vještine predviđanja i stvaranja konteksta koje su ključne u procesu čitanja s razumijevanjem. Kao najjednostavnija i najpopularnija *Cloze vježba* ističe se ona u kojoj se učenicima predoči tekst u kojem nedostaju pojedine riječi te oni sami moraju popuniti praznine. Varijante vježbe uključuju i slikovnu pomoć (ilustracije), a u suvremenom svijetu i multimedijalnu pomoć i izazove (audio i video upute te zadaci).

Osmo poglavlje, *Information Texts, Inquiry and ICT (Informacijski tekstovi, pitanja i informacijske i komunikacijske tehnologije)*, nadovezuje se na prethodno s naglaskom na razumijevanje pročitanih informativnih tekstova. Svladavanje informativnih tekstova obogaćenih slikama uključuje razvoj vještina koje se odnose na sintetiziranje i integriranje novih spoznaja koje učenici mogu pronaći u knjigama ili multimedijalnoj literaturi. Svršishodno učenje pismenosti motivirat će učenike te im omogućiti da postanu kompetentni i samostalni u radu. Jedan od najvažnijih zadataka učitelja o kojem se piše u ovom poglavlju je poučiti i osposobiti učenike za samostalno pronalaženje, ali i procjenjivanje informacija primljenih putem različitih medija.

U devetom poglavlju, *Diverse Learners and Literacy (Različitost učenika i pismenost)*, naglasak je prvenstveno na prilagodbi kurikuluma i individualnog pristupa učenicima kako bi ispunili svoj puni potencijal, bilo da se radi o različitim socijalnim i etničkim skupinama djece, djeci s intelektualnim teškoćama ili darovitoj djeci.

Planning, Organisation and Literacy (Planiranje, organizacija i pismenost), deseto je poglavlje knjige. Fokuserano je na organizaciju razrednog okruženja koje potiče razvoj pismenosti te uspostavljanje razreda kao zajednice učenja. Kao bitne faktore pri organizaciji razrednog okruženja autor navodi ciljeve učenja (ono što učitelji žele postići kod učenika) te načine na koji će procijeniti uspješnost njihovog rada (Hattie, 2012). Osim toga, zadaća je učitelja posvetiti se stvaranju razredne atmosfere pogodne za učenje utemeljene na međusobnom povjerenju i sigurnosti. Pri tome je potrebno upoznati učenike s jasnim pravilima i ograničenjima koja trebaju postojati u razrednom okruženju.

Jedanaesto poglavlje, *Assessment (Procjena)*, donosi pitanje praćenja i procjenjivanja ishoda učenja, samoprocjene i kvalitetne povratne informacije koja podupire razvoj pismenosti. Naglašeno je da je

ocjenjivanje vrlo težak zadatak u koji treba uključiti što više varijabli i informacija koje će pomoći učiteljima da kvalitetno razlikuju i procjenjuju razvoj i napredak svojih učenika. Samoprocjena/samoocjenjivanje također je aspekt procjene koji ne treba zanemariti. Kako navodi autor, kada se od učenika zahtijeva samoprocjena uratka, pomaže im se u daljnjem razvoju te ih se potiče na samostalnost i odgovornost u radu (Afflerbach, 2007).

Posljednje, dvanaesto poglavlje, naslova *Family and School Literacy Partnerships (Obiteljsko-školski programi pismenosti)*, upućuje na mnogobrojne prednosti koje se odnose na učenike kada postoji kvalitetan odnos između škole i obitelji (roditelja). Ključna je misao da bi škole trebale gledati na roditelje kao na partnere i pomagače u njihovom radu, a ne kao na klijente. Zadaća je učitelja i škole da organiziraju programe kojima će razvijati partnerske odnose s roditeljima s ciljem podupiranja učenja djeteta. Uspješnost takvih programa ovisi o uvjerenju i angažmanu učitelja i obitelji te stalnom praćenju, nadziranju i uvježbavanju aktivnosti koje je moguće realizirati samo u atmosferi uzajamnog poštovanja i povjerenja.

Knjiga je namijenjena studentima, budućim učiteljima, učiteljima koji teže nastavku osobnog i profesionalnog razvoja, ali i svima onima koje zaokuplja razvijanje pismenosti u suvremenom kontekstu. Autor naglašava važnost pismenosti u suvremenom društvu i dječjem obrazovanju te veliku pozornost posvećuje novim medijima i tehnologijama koje olakšavaju i pospješuju razvoj pismenosti. Premda autor dolazi iz australskog obrazovnog sustava, navedene spoznaje i praktične primjere možemo usporediti i uskladiti s poticanjem razvoja pismenosti u hrvatskim osnovnim školama. Digitalni mediji, web udžbenici, učenje i poučavanje putem tableta dio su i naše nastavne zbilje stoga smatramo da će ova knjiga i u nas pronaći put do čitatelja koji daju važnost suvremenosti poučavanja čitanja i pisanja.

Sonja Ivić